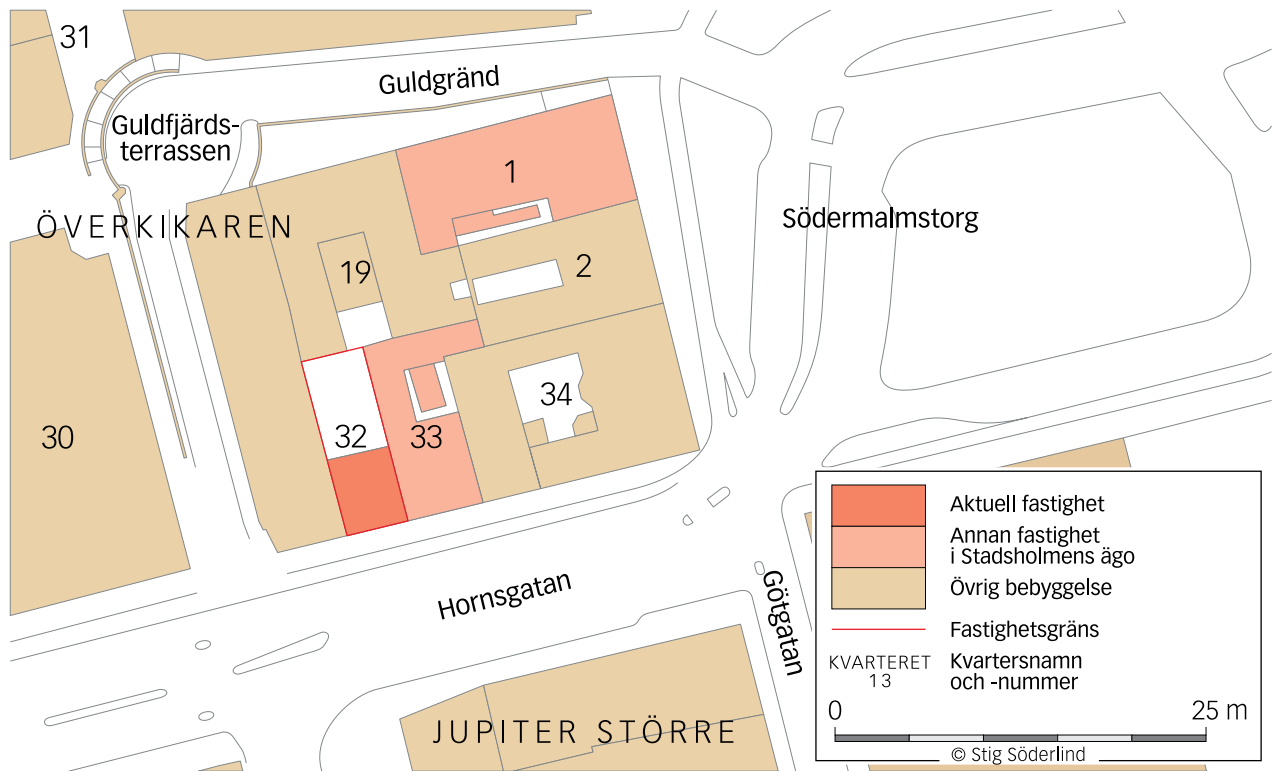

ÖVERKIKAREN 32

Hornsgatan 8

SÖDERMALM

FASADEN MOT HORNSGATAN MED BURSPRÅKET AV "SCAGLIOL".
FOTO J. MALMBERG.

Överkikaren 32 byggdes omkring 1910 som banklokal och försågs högre upp i huset med lägenheter för ogifta män. Fasaden utformades i en för byggnadstiden, men också för verksamheten, karakteristisk stil.

Det hårdbrända teglet, graniten och sandstenen var tidstypiska material som gav uttryck för soliditet och varaktighet, viktiga egenskaper för en bankverksamhet. Bankhallens lanternin och fasta inredning är också typisk för tidens banklokaler. Vid sidan av de gedigna byggnadsmaterialen är burspråkets uppbyggnad av enklare material ett exempel på förra sekelskiftets experimentlusta och byggnadsindustrins innovationer. Invändigt speglar lägenheterna, med välbevarade planlösningar, snickerier och fönster, ett anspråkslöst inredningsideal men också ungkarlsbostadens speciella förhållanden.

Byggnadens läge i det förnäma, högborgerliga kvarteret Överkikaren och vid Hornsgatan är av stor betydelse för miljön och stadsbilden.

Fastigheten Överkikaren 32 är blåvärderad enligt

Stockholms stadsmuseums kulturhistoriska klassificering. Det innebär att den har ett synnerligen stort kulturhistoriskt värde.

OMRÅDESBESKRIVNING

Kvarteret Överkikaren tillhörde på 1640-talet de delar av Södermalm där gatunätet tidigast reglerades med rätvinkliga kvarter och raka gator. I området uppfördes snart representativa byggnader för det högre borgerskapet och adeln. Flera 1600-talsbyggnader är bevarade men samtliga präglas av senare tiders ombyggnader. 1980-talets hotellbygge i och intill kvarteret och Söderledens överdäckning med nya byggnader förändrade kvarteret karaktär samtidigt som förbindelsen med Östra Mariabergets äldre bebyggelse skars av. Trots det har kvarteret, med sina

PORTALEN I SANDSTEN MED URSPRUNGLIG TRÄPORT.
FOTO J. MALMBERG.

husfasader mot Södermalmstorg och Hornsgatan, stor betydelse för stadsbilden och ett avsevärt historiskt intresse. Den blandade bebyggelsen representerar också olika tiders byggnadsideal från 1600-talet in i vår egen tid.

HISTORIK

Bank och ungarlägenheter

Överkikaren 32 uppfördes 1909 efter ritningar av arkitekten Ernst Stenhammar. På platsen fanns tidigare ett stenhus som uppfördes efter branden i Maria församling 1759. Byggherre till den nuvarande byggnaden var Bank AB Stockholm-Öfre Norrland som 1907 ansökte om bygglov för en bankbyggnad med lägenheter i de övre våningarna. Fasaden utfördes i ett för tiden karakteristiskt hårdbränt Helsingborgstegel med bottenvåning och listverk utförda i granit, ett material som återkom i översta våningens beklädnad med inhuggna vapensköldar. Lägenheten på våning 2 trappor försågs också med ett burspråk utfört i ”scaglioli” – ett eldfast byggnadsmaterial bestående av bland annat bränd gips, lim och vatten som var relativt nytt

vid den här tiden – och utvändigt klätt med furu och blyspröjsade fönster. Yttertaket kläddes med glaserat tegel. Den dekorativt utformade portalen med frukt- och lagergirlander högs i sandsten.

I bottenvåningen inrymdes själva banklokalen med ett glasad tak som släppte in ljus från den överbyggda gården. Inredningen gjordes i övrigt med träpaneler och dekorativt snickeri medan entrén kläddes med stucco lustro och marmor. Källaren utnyttjades som bankvalv med stålförstärkta murar av cementbetong, pansardörr och ett kryssvälv rum med dekorativt utformade kolonner. Våning 1 trappa innehöll kontorsrum medan övriga våningsplan inreddes som ungarlägenheter utformade som dubletter med två bostadsrum, vattentoilet och badrum. Lägenheterna saknade ursprungligen kök, utom på våning 4 trappor. Inredningarna var enkla med profilerade socklar och oljefärgsmålade väggar i tamburerna, medan bostadsrummen hade fot- och fönstersmyggpaneler, tapeter och limfärgsmålade tak. Fönstren var kopplade, inåtgående och försedda med espagnoletter.

TRAPPHUSET MED URSPRUNGLIGT TRAPPRÄCKE. FOTO J. MALMBERG.

Senare förändringar

På 1920-talet ersattes ett litet, gallerförsatt fönster i bottenvåningen av ett stort butiksfönster. I övrigt är fasaden i huvudsak intakt från byggnadstiden. Fastigheten förvärvades av Stockholms stad 1930.

I mitten av 1990-talet gjordes en genomgripande upprustning av fastigheten med syfte att modernisera wc och kök, installera fjärrvärme, förnya samtliga installationer och ytskikt samt anordna tvättstuga och soprum. I programmet för upprustningen ingick att bevara den befintliga planlösningen och de ursprungliga, fasta inredningar som omfattades av Stadsmuseets skyddsföreskrifter. Snickerier målades med linoljefärg.

BYGGNADSBESKRIVNING

Exteriör

Byggnaden är tre fönsteraxlar bred och har fem våningar och vind. Fasaden är klädd i mörkt Helsingborgstegel med bottenvåning och dekorativa detaljer under takfoten utförda i granit. Taket täcks mot gatan av glaserat tegel och mot gården av plåt. De stickbågiga fönstren är de ursprungliga, småspröjsade och inåtgående, liksom det träklädda

burspråket med blyspröjsade fönster. Porten är likaså ursprunglig, skulpturalt utformad i ek med små ljusinsläpp täckta med dekorativa järngaller och överljusfönster med kolonetter i sandsten.

Interiör

Portgången har samma utformning som vid byggnadstiden med marmorgolv och väggar i stucco lustro samt inre svängdörrar med fasett-slipade glastrutor. Den ursprungliga ingången till banklokalen är i dag stängd, men dörrarna är kvar från byggnadstiden. Trappan är lagd med kalksten och vilplanen med mönstrade konststensplattor. Lägenhetsdörrarna består av ådringsmålade, halvfranska pardörrar.

I lägenheterna finns fotpaneler, dörr- och fönsterfoder, fönstersmygpaneler och stucktaklister välbevarade från byggnadstiden. Förutom förändringar för att inrymma kök i lägenheterna, vilket i stor utsträckning tycks ha gjorts i de gamla badrummen, är även planlösningarna välbehållna från byggnadstiden. Utställningslokalerna i bottenvåningen har också bevarade inredningar av kulturhistoriskt värde, som ett glasat tak, väggpaneler eller dekorativa trappräcken med spiralvridna balusterdockor.

GEMENSAMT ANSVAR FÖR VÅR LEVANDE HISTORIA

Byggnader och miljöer med stort kulturhistoriskt värde berättar alltid något väsentligt. Det kan handla om stadsutveckling, samhällsförändringar, arkitektur, stilideal eller hantverksmetoder, men också om hur människor har bott och inrett sina hem eller om de skilda livsvillkoren för olika sociala skikt. Att fastigheterna byggts om och moderniserats under årens lopp är en del av historien.

Vi och våra hyresgäster är tillfälliga brukare i ett långvarigt historiskt skede. Vi har ett gemensamt ansvar för att aktivt och på ett varsamt vis bevara de värdefulla miljöerna till framtida generationer. Varsamhet kan bland annat innebära att behålla äldre planlösningar och att vara rädd om inredningsdetaljer som paneler, dörrar, lister och kakelugnar. Anpassningar och förändringar kan ske, men utan att vi förvanskar oersättliga värden. Individuella bedömningar måste alltid göras från fall till fall. Vi ska inte glömma att stilar och behov skiftar över tiden. Det vi idag kan tycka vara otidsenligt kan av kom-

mande generationer upplevas positivt och värdefullt.

Att använda traditionella material som kalkputs eller oljefärg är också viktigt, liksom att utforma nya inredningsdetaljer så att de passar i miljön. Vid vanlig städning och rengöring måste vi ta hänsyn till att de material och ytskiktsbehandlingar som finns i husen – till exempel trä, kalksten, stuck, oljefärg, limfärg och linoleum – är ömtåliga och kräver särskild försiktighet. Även innergårdar och trädgårdar har sina särskilda förutsättningar och ska skötas och utvecklas så att karaktären bevaras.

Stadsholmen har samlat sina riktlinjer för fastighetsunderhåll i broschyren ”Ett stockholmskt kulturarv – att förvalta borgarhus och kåkar”. Alla hyresgäster har fått skriften, men den finns också på vår hemsida. Här finns också några konkreta råd om hur man som hyresgäst bäst vårdar de gamla husen och miljöerna. På Stockholms stadsmuseums hemsida finns allmän information om byggnadsvård, www.stadsmuseum.stockholm.se.

STOCKHOLM 2011

STADSHOLMEN

